

Werthers första och sista stunder för Lotta. Tredje öka och förbättrade up...

Lundblad, Johan,

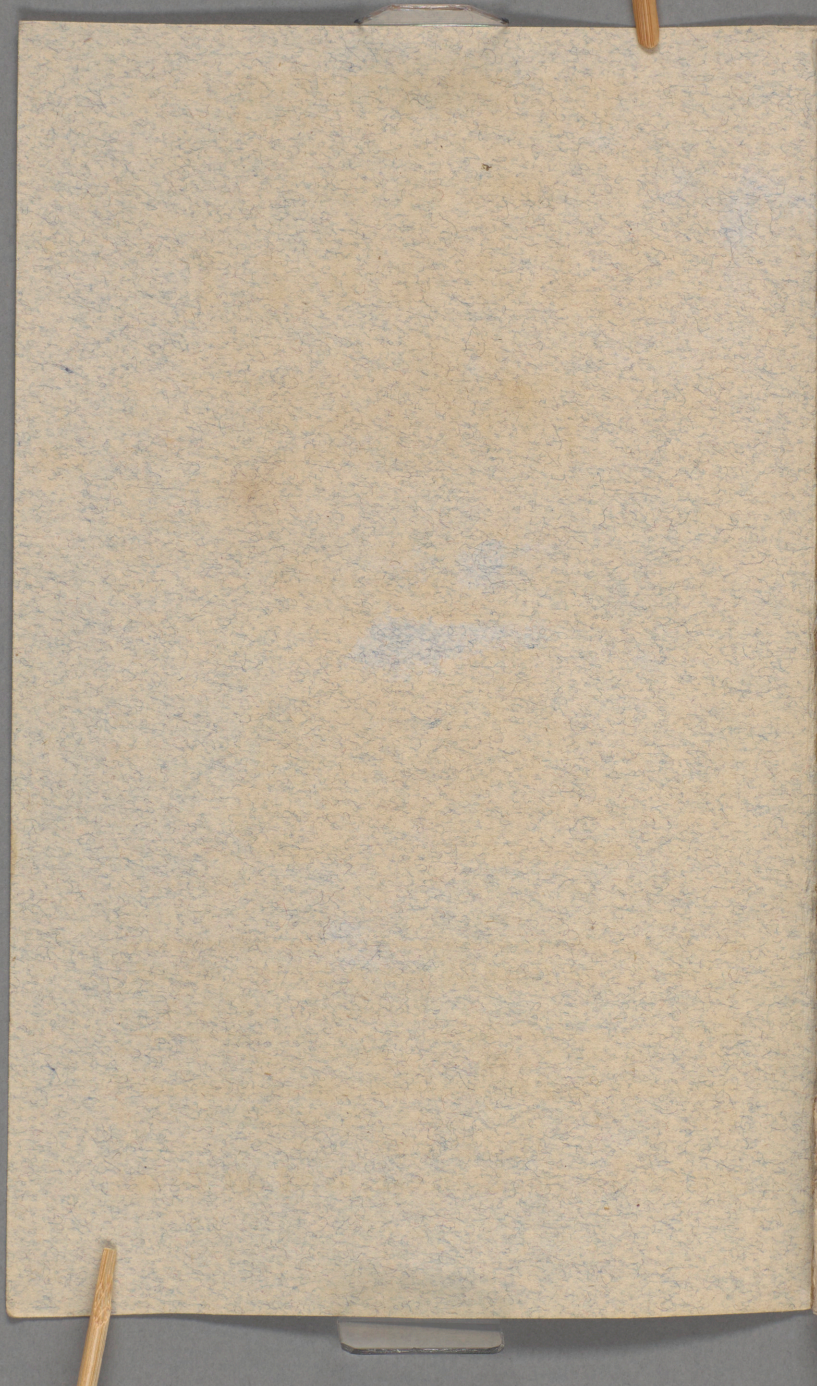
1700-1829 81 A Br.

LUNDBLAD, J.
Herthers första och sista
stunder. 3^e uppl.

Vatt. Sv.
(Pn)
1700-1829

1796

Uppl. 1: 1786

WERTHERS

första och sista

Stunder

för

LOTTA.

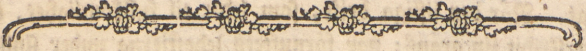
Sunt lacrimæ rerum & mentem mortalia tangunt.
 VIRGIL. AENEID. L. I.

Tredje öfka och förbättrade Uplagan.

LUND 1796.

Trykt hos Prof. JOH. LUNDBLAD, på dess eget Förlag.

1786 S. 494

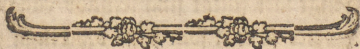

Företal til första Uplagan.

Daphnis såges under tårar på det ömaste wårdat Alexis grift. Då han frågades hwad han der gorde, swarade han: at han gõt olja på en Wåns grafwård, och at det icke skulle betyda något. Dese blader innehålla något om Werthers lidande för Lotta, något, som hörer til des Grafwård, eller hwad man hållt wil kallat. Ty om någon frågar mig, hwad det är, har jag, ej annat at swara, än det med Alexis wån: at det icke skal betyda något. Men hwad Werther är, det kan jag likwål icke undgå at nämna, i fall någon skulle hedra dessa blader med sin genomläsning, som icke kändt honom. Under det namn har Carl Wilhelm Jerusalem, den bekante Jerusalems Son, blifwit bekant, sedan han på et olyckeligt sätt slutat sina lefnads-dagar. Hans lefnads omständigheter så wål som hans olyckeliga slut har Doctor Göthe uti Weimar gjordt bekant, uti en bok, som han kallat: Leiden des jungen Werthers, och som genom Herr Controlleur Cronlands försorg i Stockholm eswen på swenska språket blifwit utgifwen. Denna unge Jerusalem hade uti Wolfenbüttel anträdt sin borgeliga lefnad. Hans lifliga wete och insigter, hwarmed alla andra wackra egenskaper woro förenade, wisade sig nästan uti alt. Uti en ynglings hjerta om 20 år, beundrade man ålderdomens erfarenhet. Han kände och tänkte. Han war warm och wårksam; och ibland mennistor menniska: men uti en stor själ fins intet medeltigt.

tigt. När den lifliga drift, som leder til fullkomlighet, öf-
werstridit sin gräns; när förnuftets ledostjerna under sinlig-
hetens dimma blifwit bortgömd: så är, jämte högden af wår
lycksalighet, en djup brant; och fallet — är snart gordt.
Jerusalem hade fattat en olyckelig tilgiftwenhet för et Frun-
timmer, som war wärdigt hans ömhet, men som han ej kun-
de så åga. Det hjerta, som han hade rättighet til, wäste
hon skänka åt en annan. Det war ej förlusten, utan omöje-
ligheten, at kunna bota den samma, som förföljde honom. För
åran behöfde han ej at strida. Et dygdigt hjerta känner ej
andra rörelser än de, som med henne komma öfwerens. Men,
för olyckan behöfde han det. Jerusalem kunde ej längre lefwa.
Han war ej mer Jerusalem. Han blef Werther. Handog. —
Fråga ej, Läsare, vidare. Den handen, som ej mer war
sin egen, afbröt et blomster, innan hösten fick borttaga dess
blad.

Ennd den 1 Martii 1786.

Werthers

Werthers Frieri.

Du som detta bröst upståndet
Af en ofänd lågas magt:
Du som köld i eld förwänder,
Ger du på det hjertat agt?
Som för Dig, min Iris, brinner,
När som dagens Stjerna gryr,
Eller fluggan jorden hinner.
Skal jag tro mit qwal Dig bryr. ∴

Nej min Dro dig ej rörer:

Den blir blott för detta bröst.

Mina suckar Du ej hörer:

Qual och smärta blir min tröst.

Blott en flåkt af vådrens anda

Kring mit tysta låger rörs,

Ut sig med en tanke blanda,

Som går bort och åter förs. :;

Du bår ej et Marmor - hjerta,

Du ej klippans hårdhet har.

Dock du känner ej den smärta,

Som för detta bröst blir qwar.

Du har sågring, at behaga;

Görs jag dermed lycklig mer,

Når jag ämne har at flaga,

At Du ej min önskan ser? :;

Hwad är ömhet som blott sårar,

Och borttager hopp och mod?

Jo! en eld, som söder tårar,

Men ej släckes af sin flod.

Hwad är Schönhet, som blott wäcker
 Detta qwal, som Sjålen tår?
Jo! en Sol, som Jorden råcker
Utur moln och fasa bår. :;

Jag Dig såg: jag Dig tilhörde;
 Men war döf för Himlens bud.
Den för mig Din blick först störde,
 War naturens dosba G U D.
Wid min eld, en eld sig tände,
 Som från wreda Fyar brann. *)
Jag gaf tröst, men sjelf ej kände
 At min egen tröst förswan. :;

Som en Lott, den man ej åger,
 Och den Ros blott ögat ser;
Som en Skatt den handen wåger,
 Men ej någon winning ger;

U 4

Som

*) Den som läst Werthers lidande, lårer erinra sig, at första gång som Werther gorde sit besök hos Lottas Föräldrar, upkom en orwanlig åska, som satte hela Sällskapet i försträckelse.

Som et Ljus i nattens gömma:
 Så för tankan Iris syns.
 Hvarför kan jag den ej glömma?
 Af hvars bild mit bröst borttyns. ;:

När i flor Naturen prälar,
 Af sin lätta tjusning rögd:
 Sig min Iris för mig målar
 I sin mildhet och sin dygd.
 Jag i Foglens toner söker
 Hennes ljuswa tal, och röst:
 Men min sorg sig endast öker,
 Och en flugga blir min tröst. ;:

Ej min Iris godhet felar:
 Hon bår veri Himlens bild;
 Men det öde, som den delar,
 Håller mig från Henne skild.
 Denna Eld, som för dig lågar,
 Ej af dygdens lag fördöms;
 Dock, mit straff är, at den plågar,
 Som okänd och ej uttöms. ;:

Hwad min åtrå wil förnöja,
 Ut dit Sällskap åga få;
 I en blick, dit hjerta röja;
 I et ord din Godhet nå:
 Detta alt et band uphåswer,
 Som af ofskuld laster gör;
 Som en menlös frihet qwåswer
 Och för blomster törnen strör. ;;

Wore jag det wåstan wåder,
 Som obudit nalka Dig;
 Och den Fogel för dig qwåder
 I dit rum och klagar sig;
 Jag min drift då finge lyda,
 Til dit glada hemwist förð,
 Ut för Dig min känsla tyda,
 Och, kånste, af Dig bli hörð. ;;

Dig det band ej hinder ställer,
 Som en Faders frugtan gör.
 Han den Dom ej omildt fäller,
 Som i bojer frihet för.

Du har lof at godhet åga,
Jag har lof at lycklig bli.
Dig hör til at slutet säga,
Som du ger mit Frieri. ;:

Fragment öfwer Tiden.

Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat.

CICERO.

Du magt, som i dit wärk blott syns och på alt rår.
Du, Tid, hwars milda lopp och wälde all ting når:
Man säger, at du alt förtärer, *) hwad du söder,
Förstörer och ger lif; samt throner bår och öder.
Må swaghet neka dig det lof, som dig tilhör,
Och sorgligt ropa ut det onda som du gör;
Må seghet tryckas ner utaf din tunga börda,
Sin hugnads grund, sin ro, sit hopp, sin sällhet mörda.
Jag wördar dina råd; du kraft och lindring ger.
Når jag i tårar söls, jag af dig tröstad ler.
De sår som ingen ört och läkeedom kan hela,
För dem din dolba hand kan hjelp och lisa dela.
Du ur din mörka natt, alt hwad som kommit, gjorde.
Från werldens första dar har man din wisshet spordt.
I en omåtlig längd af flisten, som du röjer;
Af dina Gudoms wärk min tanke sig förnöjer.
Når Skaparn med sit ord utur sin willas flod
Befalte all ting gå, du fring om honom stod

Uti

* Tempus edax rerum.

Uti en ljuslig rand och som en Lärna tjente,
 Millioner werldars här du är och dagar lånte.
 Sen denna stund du alt på dina aplar bär.
 Dit lif af Sekler tånds. Dig ingen ålder tår,
 Din Trohet har dig gjort tit ewig Härskarinna.
 Din flod, som aldrig töms, skal all tings öden hinna;
 Men hwad som komma skal, du endast gissa får.
 Din dom ej qwålljas bör. Du för mig okänd går.
 Ut forska dina råd, det förwett du ej gillar.
 Din förbehåina lag min stjernas stig ej willar.
 Är du af sorgers mångd och ångstans marter fölgd:
 Jag i dit tysta lopp en säker hjelp ser dölgd.
 Bak om mit låga tjäll har du et låger slagit,
 Et djup, där glömskans Gud sit mörka hemmist tagit;
 Där gömmer du mit qwal uti en ewig natt
 Och rycker fram det mål du för min oro satt,
 Din hand i wallmog ljust mit öga igenlyker,
 Ut hwilans wållust nå, när dagens tyngd mig trycker.
 Sen jag din huldhet rönt, för ljuset oro gömd,
 I sömnens ljuswa famn af nöden wånligt glömd:
 En sol af hoppet förb mig nya strålar stånker
 Mit wårk tillåter ej, at jag på mödan tänker.

Det onda med hwar stund et steg til rygga tar.
En punkt, et ögnablick en bättre lycka har.
Så du en Moder war, från det jag lifwet kände.
Sjelf lifwets första ljus du med din sakla tände.
Då jag et stoft, et grand uti mit ämne låg,
Med dig jag reddes til, och dag och skapnad såg,
Då jag ofskicklig war förnuftig frögd at njuta,
Drolig, spåd och öm, at klagans tårar gjuta,
Emellan Ammans bröst och sömnens milda frid,
I lindans slutna band du waggat fram min tid.
I bindlen af dig ledd til ro och nögdas lekar.
Jag njuter känslans lif. Du mig den lott ej nekar,
At i mit joller glad ej weta hwad du har
Uti dit framgångs stöt, som kanske sorger drar.
När mig utlåtenhet, en barndoms yra, risar.
Ger du mig ro igen och mild din ånger wisar.
Jag söker ej mit bröd och finner det med dig.
Mit lif är foglens lift, som harmlöst nårer sig.
Som liljan af dig klädd på fältet fågring winner,
När hon utaf dig född til längre dagar hinner;
Så wäntar jag af dig et mera stadgat wäl,
När jag det bära kan i en förnuftig själ.

För lifwets segelfart, jag bör mit Skepp tilreda;
 Du redan tecken ger; hwad som mig här kan leda,
 Jag låra får af dig; Du ger förstånd och wett,
 Du ger erfarenhet i det jag än ej sett.
 Hwad jag i dag ej wet, i morgon du mig lærer,
 Och med min tankas högd nytt nöje mig bestärer.
 Mit lif utwidgar sig. Min tanke tilwårt får.
 Och egna föremål med den min ungdom når.
 Ut del i werlden ta, at brödrars wälgång ömma;
 Det är min lust, min ro. Jag kan mig sjelf ej glömma.
 Med andras wäl förent mit hjertas lycka är.
 Jag månsklighetens lag i mina ådror bår.
 Jag stält at wara född til månsko-rätt och heder,
 Med tiden mer tiltar i dygd, i smak, och seder.
 Jag känner mer än för. Jag andas lifwets wår.
 Jag gläds. Jag delar mig och nöjet med mig går.
 Men ach! när källan töms hwaraf min sålhet flyter.
 När swaghets sårar mig, och straffets stund inbryter.
 När Nästan ödet bår, som mig ock trycker ner;
 När Jag mig ock min wån ej någon räddning ser:
 Hwem är då som mit qwal och ångslans mola bortdrifwer;
 Som skymmer bort min dag och lyckans grundnedrifwer?

Jo! långst wid himlens bryn en dolder stråle gryr.
En stjerna honom bår, som glädjens budskap tyr.
Hur ljuslig är den tröst, som hopp och långtan delar.
Det är af tig, o Tid! en skänk när något felar.
At jag wårdera må den Sol, som molnfri ler,
I swarta bäddar hölgb jag henne af dig ser.
Du sommarns ljuswa dag til andra werldar sänder,
Och til mig wintrens natt på frusna arlar wänder.

Til

ALBERT

på det Bröllopsfäst.

Dit hopp, min Wän, fullbordat är,
 Du går förnögd, at lagrar förda,
 Ej de, som Urelstnan får,
 Och dårar i sin yrjel wörda.
 Där åra, ofskuld fäst sit bo,
 Där twänne hjertan ense tänka,
 Där dygd och ömhet lika blänka
 I wänskap, redlighet och tro,
 Wil nöjets Gud sit tempel bygga,
 Dig där med mildhet öfwerfygga
 Uti en önskad lyckas ro.

Om jag bland myrten först fått andas,
 Med Nasos snulle på min lott.
 Min sång af kärlek skulle blandas
 Med gracer utan Romarns brott.

Din

Din Fäst jag skulle wärdigt fira
Med nöjen, lekar och behag.
Jag skulle och Din Högrid zira
Med blomsters Förd på denna dag.
Men det är Dig, som myrten pryda;
Då jag ser wintrens kulna dar,
Ser Du en himmel mild och klar:
Jag kan därför blott, Daphnis, tyda
Den del jag i Din sällhet tar;
Blott öma wänskaps dristen lyda,
Och ge de offer wänskap har.

Et landskap ingen Stönhet åger,
Om man ej säga får en Wån:
Den parken — se, hur Stön är den!
Här ofuld walt sit eget låger —
Min sällhet intet öfwerwäger —
Så Philosophens hjerta är.
Det kan ej ensamt lyckligt wara,
Om det ej därtill witne bär
Uti en Wån, som lårt at swara
Mot lagen, som ej swika plår.

Om ödet gett mig Prinsars lycka
 Med makt at tolka hjertats lag:
 Hur nögder skulle jag mig tycka,
 At Dig med andra offer smycka,
 än den jag bår i desse drag.
 Dock detta alt mot hwad Du känner
 Är föga wårdt. Du dåråt ler.
 Du ler åt rang, men ej åt wänner,
 När Du Din Phyllis för Dig ser.
 Hon i sin milda dygd alt hyser,
 Hwad åran utaf kärlek rönt,
 Hon öm i sågring för Dig lyser,
 Och bår et hjerta lika skönt.
 Som hyacinthen blagsamt prälar
 I ången dold bland blomstrens hop,
 Så sig des gömda wårde målar,
 Och finnes utan egit rop.
 Sku Dina dar ej ljust förswinna,
 Säg, Daphnis, då Du åga fått,
 Alt hwad Dig wårdigt war at finna?
 Du har Din önskans fullhet nåt.

En lycka Du Dig sjelf har gifwit;
 En sällhet, som rivaler kânt.
 Den är ej teknad på patent:
 Ej Kungars hand den underskrifwit
 Och höga nåder genomdrifwit:
 Ty Dig förtjensten den tilwânt.
 Din dygd, dit hjerta henne närde,
 Då Du wid Themsens stolta strand
 Och i de gamle Frankers land
 Erfarenhet och wisheit lärde.
 Du tänkte för at blifwa wis',
 Du walde för alt lycklig blifwa.
 Ej Hippocrater funnat gifwa
 Den Guda-loff, du nu gett pris.
 Den skal all ledsnad från Dig drifwa.
 När jorden bråns af köld och is,
 Dig Sommarns ljuswa dar uplifwa.
 Dig wântar Nöjens wåna tropp
 Bred wid Naturens milda sida.
 Du är des åskling och des hopp.
 Här wil Dig Hymen fransar wrida
 Och tåcka frukter fring Dig sprida.

Så Lynda i så wacker lopp,
 Dem under Smhets-wälde bida,
 Där Du walt Astrild til Din Kung
 Och Phyllis til Din Herstarinna.
 Du Skal of andra hyllning winna.
 I flere leder rost och ung
 En wacker Telling Skal uprinna,
 Och sen, när tiden blir Dig tung,
 Din dygd och Åra Dig påminna.
 Sjelf Rärlek Dig i borgen går.

Med Aesons nya ungdoms år
 Din lefnads afton blir Din wår,
 I wett, i tankar, Påmt och nöjen,
 I Enighet och Skulds nöjen
 Din rena låga tilwårt får.

Låt wänskap denna städs uphöja,
 Din öma Sjal des lagar bår.
 Des känsla nöjets himmel är.
 Dit band deraf Skal styrka röja,
 Och Gudars sällhet Dig förnöja,
 Jag i Din wålgång wara får.

Werther til Lotta.

Elegie.

När wil du höra up et slitit hjerta naga,
Du kära Dwal, som mig i grafwen sänker ner?
När slår mig Ddet ej? När tröttnar jag at klaga
I tårars flod, som ingen ser?

När wiker från mit bröst, en strid afFred och plåga?
När flyktar känslans magt för segren i min själ?
När röstar mig ej mer min kärlek och min låga
Förnöjsamhet och alt mit wål?

Förgäfwes söker jag mig för mit öde gömma
Och denna Eld, som sig emot mit wål uprör;
Som bygd, förnuft och harm, och stål:het ståds fördömma,
Och likwål alt mit lugn förstor.

O Du, för den mit bröst af långtans hetta brände!
Af dig det ur sin dröm och ungdom wåktes up.
Hvarföre närde mig din blick, som sig bortwände
För ewigt med all ro och hopp?

Hvarför låt du din hand så ofta af mig dragas,
 Fryckt til mit öma bröst, som mera deraf brann?
 Hvarför låt du så freitt den sötma från dig tagas,
 Som jag på dina läppar sann?

En hemlig magt, en Eld sig uti Sjålen röjde,
 Som under wånskaps namn hittils förborgad war.
 Jag kände.— Hwad? — En kraft — En oro som förnöjde,
 I plågan jag ån wållust tar.

Ken snård i Astrilds band, jag til Dig suckar sände,
 Mig tjuste Dit behag med hemlig dragnings kraft.
 Mit hjerta i mig slog, när jag olycklig kände,
 At wi en lika känsla haft.

Dock ågde jag min ro! jag kände ån ej smårta,
 När Afton-sjernan mig från dina ögon tog.
 Den lycka at som Din så lämna Dig mit hjerta,
 Ån ej min årelystnad drog.

Men när din ljuswa blick sig ner i själen sänkte;
 När i förtrolighet din barm sågs höja sig;
 Och åt din Ålsfling du din rena låga stänkte:
 Ej wånskap blott då gafs åt dig.

Det hopp, som länge qwaft ej wågat ljusa hinna;
 Det stolta hopp blef djerst. Det föddes ur sin natt.
 Jag kända hettans glöd i mina ådror brinna.
 Du war min werld och hela stätt.

Du sjelfwa glädjen såg ur mina ögon stråla,
 Til denna falska ro du muntrade mig opp.
 Mit hjerta torde fritt sig genom suckar måla.
 Din harm ej hånnde deras lopp.

Et lif af kärlek fullt jag i min yra drömde,
 Hwaråt min bildnings kraft de skönsta färgor gaf.
 All fåfång winnings flård din ådla själ fördömde,
 Och låghet du ej wiste af.

På låtta wingar förb en wår med snabbhet ilte
 I ljuflig druckenhet min tjusta Sjal förbi.
 Blott låtta suckars tropp i hjertat hittils hwilte.
 Un war för swartsjuk harm jag fri.

Bland unga lindars dufte jag sökte min Herdinna,
 Och Näktergalars sång wårt lystna öra wann.
 Den frugtan, at en gång med otro henne finna
 Mit säkra lugn ej störa hann.

Men lyckans bröm förswan. Min Lotta måste stänka
 Sit bifall åt det band, som gammal wänskap knöt.
 Alberten swor deß mun, at aldrig nånsin kränka
 Den tro Hon första gång nu bröt.

Han, Lotta, Han åtnjöt i deßå sälla lågor
 Den ljufliga ro, hwars hopp mit hjerta sångsladt höll.
 En trogen kärleks lön, blef mig en flod af plågor,
 Sen all min lyckas bygnad föll.

Tre gånger Wårens Maji, mlg tycks, i sorge-flåder,
Sen detta dödsens bud, mit dnystra tjåll besökt.

Tre gånger Philomel, *) som om sin smårta qwåder,
Mit qwal med sina suckar öft.

För dagens öpna fålt Hon nattens flögar walde,
Då hon, som jag, af swel **) sit öde tog emot,
Hår tyder hon sin harm, det wåld som henne qwalde.
För våra sår fins lika bot.

I sorg och enslighet jag mina plågor döljer,
Når dagens sackla tånds, når hennes ljus år slåckt.
En irrad Phantasia i wildhet mig förföljer.
Min klagan bår blot wådrens slåckt.

B 5

Un

*) Se Ovidii fabel om Philomele.

**) Författaren kan icke wål i anledning af Original-Romanen kalla detta swel. Han lærer likwål hafwa detta til sin ursågt, at han under sit wistande i Tyska Orterna, då sjelfwa händelsen tildrog sig, tagit detta med mera, som ses af det föregående af deras berättelse, som noga kânt Werthers omständigheter. Ty det är bekant, at Dr. Göthe, som miståntes hafwa blandat något in af sin egen Historia, uti åtskilligt gått ifrån wårfeliga händelserna.

In modigt söker jag, at Eldeas flamma hämma,
 In är mig orons gift och min förtroiflan får.
 Snart skal en wänlig hand, mit lopp, mit tinglas stämma,
 Och ge det lif, som sorg ej tår.

Natur! Din Son går bort. Han din besallning följer.
 När du åt honom log, glöm ej den huld han njöt.
 Glöm, Lotta, ej den Grist, som ock din kärlek böljer.
 Min graf jag sunnit i dit Föt,

Ses äfwen ewigt wäl! Min ungdom dig förläter,
 Du drömmars wåna flock, som min indbilning drog.
 Förstingrens som mit stoft. Of mången wån begråter,
 Med Eder något mit hjerta dog.

Werthers Bref til sin Wån. *)

Sil dig, min ömma Wån, mit hjerta tillfngt tar,
Du af min olycks högd en ädel plåga har:
Du lider af mit qwal, du delar mina öden,
Du älskar än en Wån, som suckar efter böden.
Utaf bekymrens mångd, förlorad, magtlös, swag,
Af brottslig längtan full, jag gråter bort min dag:
Jag fåfångt bjuder til at sömnens hwila winna,
Jag upstår från min sång at plågan återfinna;
Jag slumrar hastigt in, jag tror mig samnta än
Charlotta! — Gudar hwad? — beklaga mig min Wån!
Se här er Warelse, som Kärlek grufligt sårar,
Som snart för känslor dör, som badar uti tårar.

Hwart hån Olycklige! mån dig din dårskap styr,
Når känslofull och öm, förwirrad, håstig, yr,
Du dig med ljuswa steg i framtid's mörkret kastar,
Når på din undergång du obetänksamt hastar?
O Gudar! om min Sjal, med måttlig sällhet nögd,
Ej med sit raseri förtårde lifwets frögd;

Då

*) Af G. Adlersparre.

Då Fulle Himlen mig med lugn och sällhet löna;
 Då af Charlottas Man jag fick en wänſkap röna,
 Så dyrbar och så ljuf för mit och hennes wäl;
 Men då i deras hus jag med en uprörd ſjäl,
 Och utaf oro tård mit egit lynne ſårar;
 Deß Man blir miſtrånkſam och hon förgås af tårar,
 När jag til deras hem och genom dörren går:
 Jag Alberts mulna blick med ſmärta möta får.
 Min fordom ömma wån nu för mit ſällſkap faſar.
 Han gifſar til den eld ſom i mit hjerta raſar;
 Han mer och mera kall emot ſin maka är,
 Han märka lär det qwal deß Ängla-hjerta tår.
 O GUD! jag brottſlige ſkal deras ſällhet ſtöra!
 Och den jag ålſkar måſt, förtrykt och plågad göra.

Med hwad förtjusnings högd jag henne ſtundom hör,
 När med ſin lätta hand hon Orphei ſtrångar rör;
 Och när hon wil ſin röſt med deſa låten para,
 Min Sjal med hwarje ton tycks up til Himlen fara.
 Med ögat fullt af gråt, med hjertat uti brand,
 Förtjuſt och utom mig jag kyſer hennes hand.

Hwärt ögnablick så ljukt och så Gudomligt smakar,
Ut för des njutande jag listwet glad försakar.
Men Himmel når igen jag henne lämna skal,
Min blod af lågor tänd och i fördubladt swell
De starka forþar lif igenom hertat bryter,
Och qwalet i mit bröst med Wildjurs låte ryter.
Jag tårfull då min wäg til mörka Fogar tar,
Min fot förtörnens tagg ej någon frugtan har:
Förwillad utan hopp jag fram bland grenar tränger,
Til des et Kjårr, et Berg min djerfwa framfart stänger.
Jag dignar magtlös ner med trott och sårad fot,
En sten af måsa hölgd tar då min Kropp emot.
Jag slumrar hastig in — mig drömmarne förstråcka,
Tills månen hög och klar förmår mit öga wäckta,
Jag då betryckt och tung til Staden återgår,
Och utaf oro tård min sorgsna boning når.
Hwärt hån, min ömma Wån, kan ödets wåld mig föra?
Jo Döden, Döden skal på alt en ånde göra.

Uti mit grymma qwal jag dock den lifan har,
Ut kasta ån en blick uppå de fälla dar,

Då hjertat aldrig än af egna plågor blödde;
 Då alt hvad ögat såg i Sjålen sällhet födde.
 Hur gick jag glad och nögd til Walheims glada dragt,
 Förtjust wid hwarje steg utaf Naturens pragt!
 Jag aldrig ledsnad fann, at se hur Barnen lekte,
 Hvad känsla i mit bröst, när de hwarandra smekte!
 Jag än af hjertat log åt deras lek och hopp,
 Och glad mit bifall gaf til deras djerfwa lopp.
 In med Homer i hand jag löfvens flugga sökte,
 In under lindarne, som sina grenar krökte.
 Ach! när til Kållans brädd jag glad och yster lopp;
 At ifrån Staden se de muntra Flickors tropp,
 Som fram til Kållans kant med sina fåril trådde,
 Och under wågen sig med hundra uptåg glädde!
 Nu up til Klippans högd jag förr med wållust gick,
 Och gröna dalars pragt med tjusning flåda fick.
 De Skogbewårte Berg mot Skyarne sig högde,
 Och ströpt wid deras fot den klara ån sig bögde,
 Uti hwars spegel jag de ljusa målnen såg;
 Mot Himlen gungade de höga Fogars wåg;
 När Afstowinden dem med kylig anda rörde,
 Jag då i lustens rymd Naturen qwåda hörde,

Så ljuf och drillande från Lårfkans glada bröst,
Så stråf och surrande uti Torndyflens röst.
De lätte Myggor fram i lusten muntert trådde,
Och sig wid Solens ljus och sista stråle glädde.
Ach! hwad min bildningskraft förnyad styrka fick!
Min tanke hög och djerf kring Jord och Himlar gick.

Än Himmels höga och Berg, dem ewig snö betäckte,
Mit hjerta och min syn förtjuste och försträckte.
Än under mina steg en öpnad afgrund låg,
Än moln i wåldsam fart jag på mig störtas såg.
Jag såg hur Foglarne *) sig uti rymden rörde,
Jag deras Harmonie och stälta qwäden hörde.
Mit öga ända ner i Jordens stöte hann,
Der jag Naturens lif och dolda krafter fann.
Ach hwad Naturen full af lif och känsla wimlar,
Uti den minsta ört, i Jord, i Haf, i Himlar!

GUD!

*) Uti en del Handskrifter har jag sedt läsas: Stjernorna,
som gör meningen mera poetisk. Det är bekant, huru
Plato och flere af de gamle påstått, at Himla-troppar-
nes gång och rörelse utgör en förträffelig harmonie och
musique.

GUD! Oceaners widd, och öfnarne bebor,
 Mot minsta wäsend' öm och ändå lika stor!
 Hwad Månskans storhet då sig för mit öga gömde,
 GUD i mit mensko-bröst en flåst af Gudom tømde.
 Men nu, hwad är jag nu? De yra känslors trål!
 Med mörkret för min syn, med fasan i min själ.
 Jag wakande förtårs och för min framtid båsvar,
 Och Döden för min syn i mina drömmar swåsvar.

När jag för första gång med tånd och eldad håg,
 När jag. — Min ömma Wån — när jag Charlotta sågs;
 Ja! när jag henna fick för första gången skåda,
 Hwad ofskuld, hwad behag, sågs i des anlet råda!
 Hwad hennes fina wårt; hwad hennes ljuswa röst
 Förtjuste denna Själ, bewekte detta bröst!
 Af sina Systons hop, hon då sågs omhwärfd wara,
 Och glåttighet och wett som Mor och Syster para.
 Jag sedan henne såg uti et muntert lag;
 Hwad sågring i des dans, hwad wårde! Hwad behag!
 Ach, hur hon sina steg med Gudalåtthet höjde!
 Ach, hur fring hennes lif jag mina armar böjde!

Mit hjerta henne då en ewig låga swor,
 Och det wid Werldars Gud, som Himlarne bebor,
 Men hwad jag strax derpå med hemlig sasa hörde,
 At hon förlofwad war; det mig som åstlan rörde.
 Försyn! sad jag, hwad är din mildhet och din nåd?
 Jag söga wishet ser i dina bolda råd.
 När du har ömhet gedit och kånstor åt et hjerta,
 Hwi skal det netryckt bli af saknad sorg och smårta?
 En dödlig, gode GUD, Charlotta från mig tog;
 Et Hjerta blott som mit kan ålska henne nog.
 Förmåtne! ej min suck den wreda Himlen rörde.
 Mig kårkek mer och mer i sina bojor förde.
 Jag til Charlottas hem förtjusad gick hwar dag,
 Hwar gång fördubbladt säll, hwar gång fördubbladt swag.
 Alt annat tycktes då isfrån min syn förswinna.
 Jag såg ej Mattens flor, jag såg ej Solen brinna;
 Jag endast tånkte på at snart Charlotta se:
 All annan omsorg sågs på flygten sig bege.
 Men Himmel! når hon mig sin Kårlek åter stånkte,
 Sig detta hjerta då i haf och wållust drånkte.
 Hur jag war säll och stolt, du föreställer dig!
 At säga dessa ord: Charlotta ålskar mig!

Ach! när jag njuta sått Gudomligt sälla dagar,
 Jag ju förmåtet, djerst på ödets hårdhet klagar,
 Fast hjertat brista wil, fast sorg min själ förtår,
 Jag likwål nöjen kânt, hwars wårde himmelskt är.
 Charlotta wille mig en dygdig kärlek stänka,
 Men swor wid Gudarne at ej det löftet kränka,
 Som wid sin Moders säng, wid dödens wreda blick,
 Af hennes hand och mund den sälla Albert fick.
 Ack för en sådan Ed, som kunde själen mörda,
 Jag ändå twungen war at henne dubbelt wörda,
 Jag mer än människa bles wid hennes Guda-röst,
 Och brottslige begär de flydde ur mit bröst.
 Ju mer jag henne såg, och hennes ömhet kände,
 Ju mer sig Dygdens lif uti mit hjerta tände.

Jag aldrig glömma kan den kånstofsulla stund.
 Då Albert, hon och jag uti en löfrik lund
 Wår Wånskap för hwaran med ömhet fick förklara,
 Just då jag war beredd at ewigt från dem fara;
 Ken bak om Skogarne sig Solen sagta sänkt
 Och Warman nyß sit qwalm i Aftonkylan dränkt.

Ach, hwad Hon talade Gudomligt, utan life:
„Hör Werther, sade hon, männ' i de dödas rike
„Man ännu ålskar ömt, man skåda får igen
„En Måka och en Far, en Mor, en Son, en Wän?
Wid detta sista ord en blick hon til mig sände
Af sorg och ömhet full, o Gudar, hwad jag kände!
O Gudar! för des fot hwi föll jag icke ner?
Hwi talade jag ej? Om Ni mig ännu ser,
Ännu en enda gång, så sker det hos de döda:
Jag twingade min röst; jag teg, jag teg med möda.

Men på mit forna lif jag kan ej ewigt se;
Jag åt mit raseri et utbrott nödgas ge.
Jag annars blir förqwafd, en hemlig kraft mig dödar;
At winna Själens lugn jag såfångt mig bemödar.

För Höstens djupa natt jag ingen sasa har:
Til Klippans hösta spets jag djerst min kosa tar.
Jag glömma tycks mit qwal och lyßnar med mit öra,
At Nordans raseri och wägens wråkning höra,
Som uder windars dån mot klippan fraggad slår.
Ur molnets swarta bädd den ljusa månen går.

Et wildt och wredgat Haf den wackre Dalen böljer,
 En grumlig hwirflad wåg des fågring öfwerhöljer,
 Och öfwer åkrar, sålt, och häckar härjning bår,
 Uti min rörda Själ en bister rysning år.
 Jag säkert lindrad blef och lättad i min fasa,
 Att bli en wild Ocean och mellan molnen rafa,
 Att wåldsamt störta alt, som intet wifa ger,
 Och hwålna wågorna, och bryta Ekar ner. —
 Hwad wårde i et lif, som plågor blott bereder!
 Jag ju på klippan står: jag kan mig störta neder.
 Hwad hemligt återhåll mit håpna hjerta bryn;
 Du är ju olycks-full, — et steg — och känslan flyr —

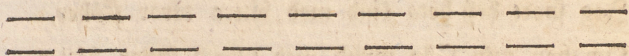
Så tänker jag ibland, men hjertat hörs besalla,
 Att för Charlotta fot jag ån en gång skal falla,
 Med möda, ack min Wån! jag heane ståda fick,
 Jag såg des sorgsna mine, jag såg des rörda blick;
 „Min Man, sad hon, som bör ha ensam detta hjerta;
 „Han kan ej se Er här förutan oro, smårta;
 „Fly då ur detta Hus, kom aldrig mer igen,
 „Fly ur min åsyn, fly, men wet jag är er Wån.

„Bet at Er saknad snart mit hjerta brottfligt sårar,
„Och at jag offerar Er en mångd af heta tårar.“ —
Min sasa för des tal tycks grymt des hjerta bry,
Lif som i yrsla stadd hon ej förmår at fly.
Jag snart des heta kind med bittra tårar sköljer,
Och hon min sälla mund med tusend kyssar höljer.
Förtjusad mot mit bröst jag henne sluta får,
O Gudar! Gudar? hwad — Jag tala ej förmår!
Hon sig uti min famn med tjusning hånryckt wrider,
Med ögat öfwer alt, hon håpna suckar sprider.
Och snart förvirrad, slum, hon håstigt flykten tar.
Förgåfwes ilar jag, förlorad, wåldsam, snar.
I hast med dubbel lås hon håstigt dören stänger,
Och jag förgåfwes fram mot dessa hinder tränger;
Jag hör en sorgfull röst: fly ewigt, — ewigt fly!
Skal jag — Charlotta — jag — dit Ängla-hjerta bry?
Ack nej — farwål — jag går — at döende dig dyrka,
Så talte jag och gick förvirrad utan styrka
Än nära klippans brant, än öfwer isars swell,
Snart utan andedragt, och trött och wåt och kall.
Jag äntlig nästan död min sorgsna boning hinner.

Männ detta hjerta nu en önskad stillhet finner?
 Får jag et ålstadt slut på mina plågor se?
 Jag kyßer det gewår, som mig skal döden ge,
 Charlotta med sin hand har det ju welat röra — —

O GUD! om Du förmår de uslas klagan höra,
 Din milhet icke här den matk förglömma bör,
 Som kanske brottsligt, djerst, och mot din wilja döer;
 Men lifwål ödmjuk, öm, sig ned i stotet böjer,
 Och tanken up til Dig ej utan håpnad höjer,
 Som, aldrig klandrat än i magtlöst öfwerdåd
 Din Ewighet af ljus, Din Allmägt och Din Måd.
 Men hwilket grusligt styng som mig ur dwalan wäcker!
 Och hwilken Lordöns röst som detta bröst försträcker!
 „Förmätne usle hör, wet, båfwä för dit brott!
 „Tag döden af den hand hwaraf du lifwet fått.
 „Ut af förmustet lär, at lifwets börda båra:
 „Af Himlen tacksamtag de dar han wil beståra;
 „Du eljest ewigt blir från nåden uteglömd,
 „I afgrund störtad ner förtappad och fördömd.“

Äck hwilken gruflig Dom, hwad dunnerlag! hwad smärta!
Men hwilken Agrund kan mer plåga detta hjerta,
Än denna sorgsna werld och detta usla lif.

Ja! plågo ande kom, förkropta, sönderrif
Det känslofulla bröst, som trött at lågor nära
För hela afgrunds magt sig icke kan försåra.
Jag nog af lifwets kalk, af tårar druckit har:
Jag fattar mit beslut — jag til pistolen tar.

— — — — —
— — — — —

Nu hör jag Uret mig den sista timan båda.
Jag skal då aldrig mer den klar Solen skåda!
När ögat återsluts, det öppnas ej igen! —
Natur! Äck sörg din Son, din Älskling och din Wån!
Men död! äck hwilket namn! hwad wil det ordet säga?
Skal den, som känsla fått, ej mera känsla åga?
En Människa, som i dag båd lif och känsla bår,
I morgon liflös, kall, på jorden utsträckt år!
Hwad skal en Warelse sit forna tillstånd glömma?
Begreppet från mig flyr! Förnuftet börjar drömma!

— — — — —
— — — — —

Charlotta öma Wån! Må Himlen ge dig tröst! —
 Sag mot den sista suck, som går från detta bröst.

— — — — —
 — — — — —

Ack! — — — — Wilhelm! — — — — Ack! — — — —

— — — — —
 — — — — —

Werthers Lidande. *)

Af andras nöd alt hwad jag får erfara,
Min blod til is, hwar puls til marter gör.

LIDNER. SPASTARA.

Dm ej det ljusa snilletts dag,
Som dessa målnens djup bestrålat,
Om ej den styrka, det behag,
Om ej det bästa hjertats drag,
Hwarmed oß Werthers Wån sit mulna öde målat,
Din hela Sjal til ömhet rör;
Om ej hans lefnad Dig, om Dig hans död ej sårar,
Och om ej til hans grift du för
En hymnog förd af dina tårar;
Så wet at menflighetens röst,
Dess öma röst skal Dig förklara:
Du är ej wård min like wara

C 5

Med

* Dessa tvåanne stycken som följa, ehuru wäl förut tryckte, skulle en Wån af Werthers lidande icke gärna här wela sakna. Författaren til detta första af dem har icke litet förbundet Utgifwaren, då han welat gifwa honom del här af, med tillstånd, at här införa.

Med känslor dem man trodt Naturen welat spara
 Ut Klippans barm och Eigrens bröst.

Nej, Werther! Dina olycks-fall
 Mit tända hjerta med dig delar,
 Och ögats bölja i sit swal
 Nog öfverföbigt witna skal
 Att jag beklagar Dig — begråter Dig och — felar.

O! Du hwars lefnads-lopp min själ har tåndt och wåft;
 Du Lottas Ulfkling! Du, hwars öden så mig röra,
 Ack! om Förshynens hand mig nånsin skulle föra,
 Dit wåstan wådrems låtta flågt
 Jag i de lindars topp får höra,
 Som fring din tyfsta graf en lummig skugga stråkt:
 På gråsets bädd jag skulle hånrykt falla,
 Och der i stillhet njuta mig;
 Här skulle hjertats källor swalla
 Pasionene fluskar öppna sig:
 Ja minne af Dit lif, mig skulle återkalla,
 Och gråta — gråta Dig!

En ann' må den Levit, en ann' den Prästen vara,
Som försar sig, och går förbi;
Men jag! — jag mina känslor spara?
Nej, och en Samarit skal denna vågen fara
Och ge dit stoft en tår — och denna wil jag bli,

O! ware Himlen lof, som bland de mulna dar,
Dem mera andras nöd, än egen för mig målar,
Mig dock ibland den wällust spar,
At känna wid Passionens strålar,
At eswen jag et hjerta har.

E. P. Å. 44

ODE.

ODE.

I anledning af Werthers Lidande.

Puerum scripsisse memento.

Du Gudaskånck, som gafs at mildra våra öden
 Är, kärlek, du et brott, som straffas bör med döden?
 Är Du, som styrcka fick, at Sällheten och Skåncka
 Et Himlens gåckeri, at och i oro dråncka?
 Är kärlek, du som gör at slafwen bojan glömmet
 Och blott i blomsterband sin fot inweswad tror
 En larf, som qual och sorg uti sit Sköte gömmer? —

Dit öde, Werther, mig beswor
 At tro til denna sanning sätta
 Din Gjal, så kånstlofull, så stor,
 Mån Han ej åfwen trodde detta?

Hwi, kärlek, då din lag uti en Ynglings hjerta?
 Mån för at lämna den åt widrighet och smårta?
 Han ser — men wågar ej at lyda denna lagen . .
 O! är då Menskan född at altid bli bedragen? —
 Du, Werther, lydde den. — Din ro, Din glädje swann,

Din

Din Hand bewåpnades: förtwiffan gaf dig mod:

Du slutar kärleken och lifwet hölj i blod! —

Den frid i grafwens skygd du wann

Som Du förgåfwes sökte här

Och qwalet mer sit rof ej fann

Det sökte Dig, men icke dår.

Naturen, i hwars fann Du förr så sorgfri war

Nu i din mulna Sjal en dyster oro bar —

Naturen, Werther, fick — för dig en fasan's stämpel

Ej mer den nöjsam war, ej mer Din glädjes Tempel —

Du sökte Enslighet, en söda för din plåga

Hos Lotta närde Du, olycklige, din låga . . .

Och Parkens grymma hand din lifstråd redan skar!

Du föll — Dit öde mig än sårar

Blott denna trösten har jag qwar:

Alt ge Dit stoft alt hwad jag har

Och hwad jag åger — mina tårar.

P. A. W. allmark

Werther

Werther! Werther! dina öden
 Stora lugnet i mit bröst;
 Du war utan hopp och tröst,
 Ålfsanswård i sjelfwa döden.
 Du war håstig, du war får —
 Din förtwiflan jag förläter —
 Jag beklagar dig — jag gråter:
 Kärlek, hwad du farlig är?

Ingen konst at kalt predika
 Om förnuft och skyldighet —
 Lif och död och ewighet,
 Är ju för en ufsling lika —
 Den som alt hwad lifwet gör
 Lätt och lust och lyckligt åger,
 Ingen undrar om han säger:
 At en mänska leswa bör.

— Men när under lifwets plågor
 Man skal sucka natt och dag;
 När man uprörd är och swag,

Qwals af oro, tård af plågor;
Når mid alla tids-sfórdrif
Sorgens wåg i hjertat flödar —
Då — då åro tusend dödar
Bättre än et ufelt lif.

Werther du min Sjål förFräcker!
Än är min förwirring qwar;
Hwad dit hjerta dydige war!
Hwad din ömhet undran wäcker!
Du war Hjelte länge nog,
Men når styrkan äntlig tryter,
Och du Själens fångsel bryter,
Du som Kärleks-offer dog.

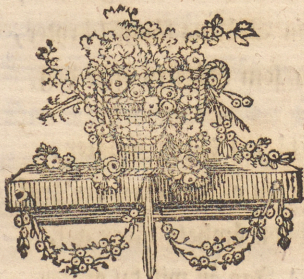
Albert! jag dig ej förlåter,
Om du ej åt Werthers graf
Strida ömhets tårar gaf.
Lotta! Jag är wiss du gråter —
Gråt — din Dygd är lika ren —
Gråt — det hedra skal dit hjerta,
At du ej för Werthers smårta
War så hård som Marmor-sten.

Wer-

Werther! hvad mit inre röres,
Då jag tänker på dit namn?
Hvila då uti en hamn,
Där din ro ej mera störes.
Wi, som än på detta Haf
Af begärens stormar villas,
Fast ej i alt din yrsel gillas,
Gråte dock uppå din graf.

P. P. E.

Werthers

Werthers sista suckar.

Sälla strand jag til dig hastar,
Grånts emellan lif och död,
Frihet ifrån sorg och nöd.
Från din branta brädd jag kastar
Mig uppå den mörka wåg,
Som mig förer til de länder,
Där wål dagen för mig tänder
Bättre ljus än jag här såg.

Uti Ewighetens gömma
Lånker jag en fristad så
Från de plågor, som här rå,
Där jag alt mit qwal får glömma.
Må förgånglighetens flod,
Som en wån mit nödrop höra
Och den hydda med sig föra,
Som nyß i sin skönhet stod.

Strömmarne til hafvet rinna,

Ut där sluta deras lopp.

Skal jag sakna samma hopp?

Skal jag aldrig målet hinna?

Jag blott grafwens lugn begår;

Blott et slut uppå min smårta;

Blot en lindring för det hjerta,

Som et mål för stormar år.

I det wida jordens stöte

Må en torf-bådd unnas mig,

Där mit stoft får hwila sig;

Där jag får et wänligt möte

Utaf jord, som är min mor;

Utaf matkar, mina bröder.

Sen hwad Matten ej föröder,

Kanste på min grafwård gror.

Kanste långt från jämnens rike

Går en oförgånglig del,

Fri från plågor, fri från fel,

Til en sällhet utan life.

Kanske i en ewighet
Skal jag från en Stjerna ståda
På förflutna dagars plåga,
I en trygg odödlighet.

Du, o Fader! på mig tänkte,
Då jag i mit intet låg.
Du min brist och swaghet såg
Och det hjerta du mig skänkte.
Släck den eld, som blef mit brott,
Du den i mit wäsen tände,
När du, Ewige, mig sände
Utaf ljufst och ledt min lott,

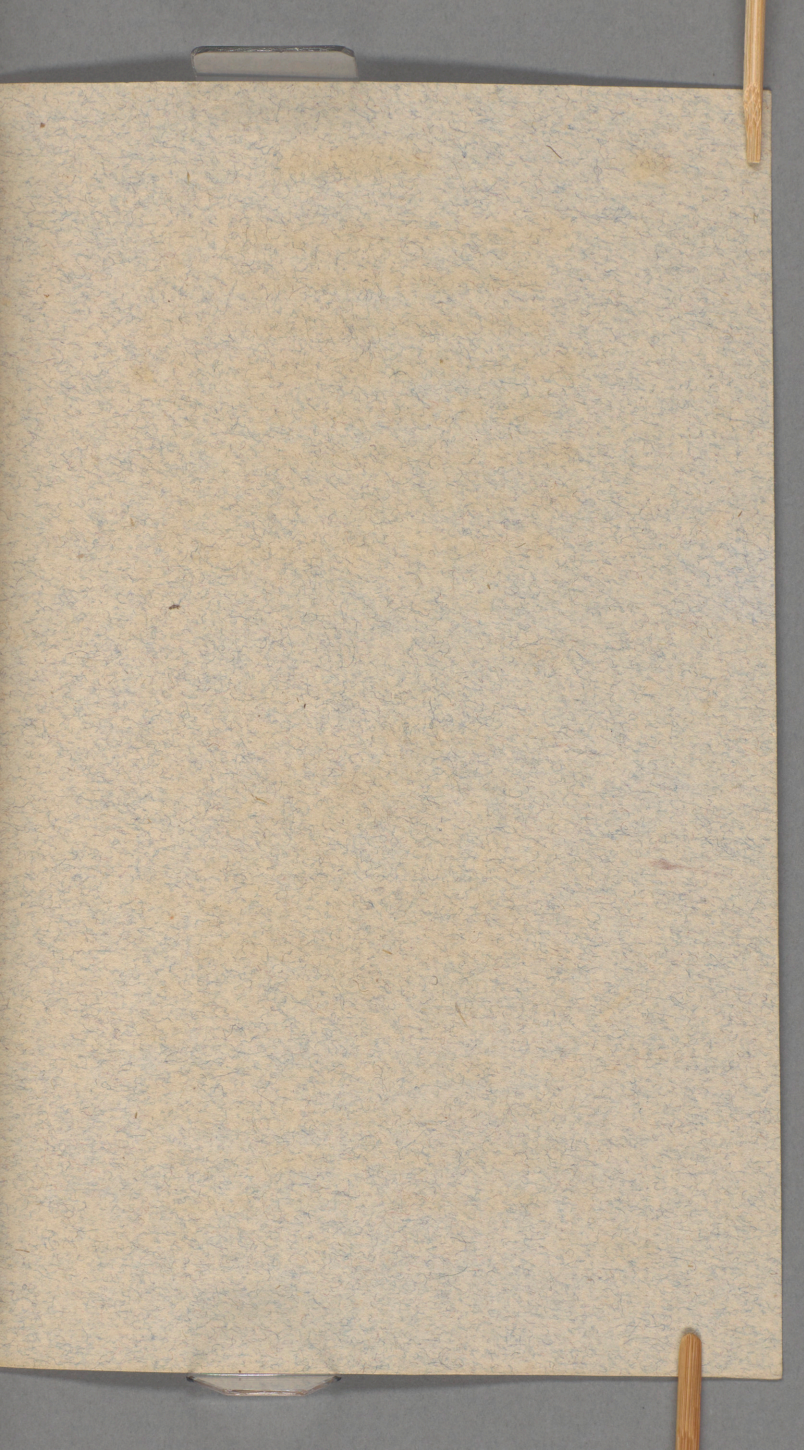
Se den ros, som jorden pryder,
Huru den sin bane får
Och til sin förwandling går.
Jag desß wink och willigt lyder.
Blott mit fångsel må bli kort,
Lians hugg jag icke aktar,
Men med Wintrens slut aswaktar
Wårens blomster, som dog bort.

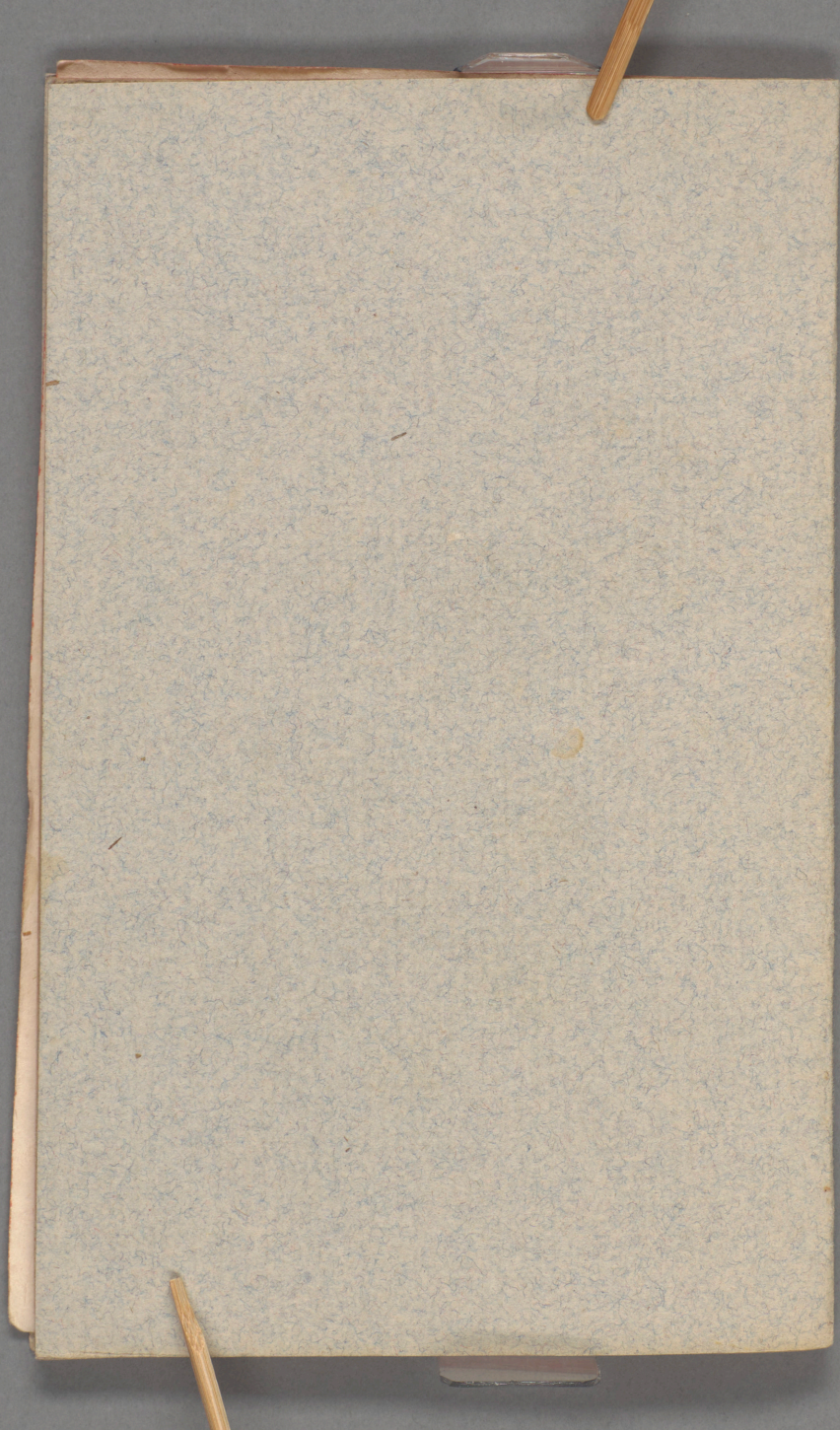
Jag

Jag har denna telning varit,
Som olyckligt runnit fram
På en annars nyttig stam.
Jag den art, du gaf, försarit.
Bryt då Darts grenen af;
Men låt sen en ny upkomma
Som med bättre frugt må blomma.
Blöm mit fel, men ej min graf.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

